

Передмова до українського видання

Концепції «малої війни» вже більше ніж дві сотні років¹ та все ж вона і нині залишається важливим елементом військових доктрин, успішно застосовуючись як безпековий і геополітичний інструмент². Та очевидно, що за цей час вона мусила зазнати певних змін.

Будучи частиною модерної воєнної теорії, зосередженої на діях великих професійних армій, ця концепція охоплювала лише бойові дії особливих регулярних (гусари, єгери, шассери) чи нерегулярних (граничари, зуава, козаки) невеликих армійських підрозділів. Загалом, їхні завдання були цілком субординовані цілям «великої» війни, яку на полях «конвенційних» битв вели великі армійські частини, застосовуючи лінійні тактики. Насамперед ішлося про захист кордонів, патрулювання, польову розвідку, авангардні та ар'єргардні операції, війну форпостів, ескортування обозів та фуражирів (чи напади на ворожі транспорти), кур'єрську службу (чи перехоплення кур'єрів супротивника), охорону (чи захоплення) мостів, переправ, скла-

¹ Уперше була розроблена німецькими військовими експертами. Див., наприклад: Decker, Carl. *Der kleine Krieg im Geiste der neueren Kriegsführung*. — Berlin, 1826; Brandt, Heinrich von. *Der kleine Krieg in seinen verschiedenen Beziehungen*. — Berlin, 1850; Erlach, Franz von. *Die Freiheitskriege kleiner Völker gegen große Heere*. — Bern, 1867; Boguslawski, Albrecht. *Der Kleine Krieg und seine Bedeutung für die Gegenwart*. — Berlin, 1881; Widdern, Georg Cardinal von. *Der Kleine Krieg und der Etappendienst*. — Berlin, 1906; Balck, William. *Kleiner Krieg*. — Berlin, 1923; Hierl, Konstantin. *Kriegführung mit improvisierten Heeren*. — Berlin, 1923.

² Gambone, Michael. *Small wars. Low-intensity threats and the American response since Vietnam*. — Knoxville, 2012; Daase, Christopher. *Kleine Kriege, große Wirkung: Wie unkonventionelle Kriegführung die internationale Politik verändert*. — Baden-Baden, 2014.

дів. Звісно, що тут застосовувалися також цілком інші тактики: засідки, стрімкі короточасні атаки, диверсії тощо. Загалом, мала війна розпочиналася і завершувалася разом із великою³.

Незважаючи на те, що на концепцію малої війни мав значний вплив тогочасний партизанський досвід (дії територіальної міліції під час американської⁴ чи гетеритів під час грецької воєн за незалежність, герильяс під час піренейської чи франкtireрів під час франко-пруської воєн⁵), мала війна не ототожнювалася із «партизанською» чи «народною», які здебільшого кваліфікувалися як нелегітимні.

У цьому сенсі книга «Тотальний опір»⁶ майора швейцарської армії Ганса фон Даха (1927–2003), яку ми представляємо українському читачеві, займає особливе місце. Вона легітимує партизанську, «народну» війну, вдало інтегруючи її в концепцію малої війни⁷ і, завдяки цьому, перетворює малу війну у ефективний оборонний інструмент нації. Такому переосмисленню сприяли спричинені політичними і військово-технічними факторами серйозні зміни у воєнній теорії (як-от концепція «тотальної війни»⁸).

Очевидно, що описані тут тактики і техніки можуть бути застосовані не лише в оборонних, але й у наступальних ці-

³ Див.: Decker, Carl. *Der kleine Krieg im Geiste der neueren Kriegsführung*. — Berlin, 1826.

⁴ Див.: Ewald, Johann von. *Abhandlung über den kleinen Krieg*. — Kassel, 1785.

⁵ Див.: Gambetta, Léon. *La guerre dans la province / Documents officiels*, publ. par Georges d'Heylli. — Paris, 1871.

⁶ Книга вперше була видана 1957 року Швейцарською спілкою унтер-офіцерів. Загалом вона складається із семи томів. Видавництво «Астролябія» видає лише перший том (у 2-х частинах). Інші ж, на нашу думку, не викликать зацікавлення в українських читачів: вони присвячені хімічній зброї, специфічним видам швейцарської стрілецької зброї, вибухових пристроїв, глушників та гранат.

⁷ Саме так витлумачував поняття «малої війни» автор виданої Українською Військовою Організацією брошури «Мала війна», яку вилучила польська поліція під час обшуку помешкання Романа Шухевича у 1927 році. Див.: № 11 Львівського мілітарного альманаху «Цитаделя».

⁸ Див., наприклад: Ludendorff, Erich. *Der totale Krieg*. — München, 1935.

лях⁹, а також — як інструментарій боротьби з рухами опору («контрповстанські операції»). Вони лягли в основу сучасних концепцій «обмеженої війни» та «конфлікту низької інтенсивності». Та все ж насамперед, вони є способами «боротьби тих, хто не визнає себе переможеним» (Ганс фон Дах), підставою сподівань на перемогу у боротьбі із значно сильнішим супротивником. Саме тому ми нині пропонуємо українському читачеві цю книгу і впевнені, що вона допоможе йому у сьогоднішній битві з ворогом, який віками загрожував самим основам нашого існування.

*Олег Фешовець
головний редактор Львівського
мілітарного альманаху «Цитаделя»
Львів, 2014 рік*

Від автора

Автор усвідомлює, що береться за делікатну й невдячну тему. Як би там не було, але в епоху тотальної війни, коли боротьба ведеться не лише за матеріальні, а й — однаковою мірою — і світоглядні речі, перейматися такими питаннями потрібно.

Припустімо, що під час війни якась частина або навіть територія усїєї держави тимчасово перейшла до супротивника. Армію загалом розбито, навіть якщо значні уламки війська зможуть протриматися протягом тривалого часу в альпійському укріпленні¹⁰.

Усе ж більшість вояків, а також основна маса цивільного населення після боїв виживуть. Тож постає питання, чи після

⁹ Прикладом цього може слугувати витіснення у 1945 році японських військ із Бірми завдяки взаємодії британської Екзекутиви Спеціальних Операцій і 14-ї армії, а також теперішня неоголошена війна Росії проти України.

¹⁰ Ідеться про т. зв. «Швейцарський редут» (Schweizer Reduit, Réduit Suisse) — систему укріплень у центральній частині Швейцарії, що почала розбудовуватися з кінця XIX століття і досі, попри демілітаризацію частини її об'єктів, все ще залишається важливим елементом швейцарської концепції оборони країни (*прим. наук. ред. укр. вид.*).

поразки армії люди, що вижили, повинні стати лояльними підданими нової влади, самовдоволено очікуючи на порятунк і звільнення з боку іноземних сил, чи колишню боротьбу слід продовжити у новій формі і всіма можливими засобами.

Враховуючи визнану любов нашого народу до свободи, з одного боку, і однозначну жорстокість потенційного супротивника, з іншого, припускаємо, що справа неминуче дійде до менших чи значніших сутичок між окупаційною владою і переможеними. Тож певний сенс матиме визначення атмосфери, техніки і тактики малої війни.

*майор Ганс фон Дах
Берн, 1957 рік*

Спротив до кінця

Припустімо, що Швейцарія стала театром воєнних дій! Відбулося вторгнення значно сильніших ворожих сил. Наші війська у різних їх дислокаціях «відрізано». Та вирватися з рук агресора їм вдалося. Вони ще мають зброю і боєприпаси. Мають намір боротися, чинити опір до кінця! Тільки як це робити?

Або ж наступна картина: ворог зайняв якесь місто. Населення міста потрапило під його владу. Що чинити робітникам, службовцю, митцеві? Що чинити вчителів, газетному редакторові, лікареві, державному службовцю? Що чинити домогосподаркам? Що чинити залізничникам, поштарям, поліціантам?

Що робитимуть солдати? Що робитиме цивільне населення?

Чи покинуть військові зброю, зрозумівши безнадійність будь-якого спротиву? Чи цивільні люди покійрно чекатимуть своєї долі, а чи, можливо, перейдуть на службу ворогові?

Стільки запитань. А де ж відповіді?

З певністю можна стверджувати лише одне: ворог пощади не знатиме. Байдуже, чи йтиметься про життя однієї людини чи десятків, сотень чи тисяч — якщо того вимагатиме мета, ворог знищуватиме їх без вагань і жалю. На полоненого солдата чекатиме депортація, примусові роботи або й смерть. Така ж доля судитиметься робітникам, службовцеві, людині вільної професії, домогосподарці.

Ворог не робитиме різниці, а досвід недавньої історії вчить нас, що фізичне знищення переможених у той чи інший спосіб — неминуче. Просто іноді це знищення розтягується в часі.

Офіцер, унтер-офіцер, учитель, редактор, кожна жінка і кожний чоловік, які раніше, за певних умов, висловлювалися зневажливо проти ідеології ворога, які сповідували перед війною демократичні цінності і служили свободі, закликали до спротиву диктатурі й деспотизму, — всі вони очолять списки осіб, приречених на знищення чи депортацію. Ми мусимо це усвідомити!

То що ж робити, коли ворог уже в країні? Що робити співгромадянам перед обличчям ймовірних бідувань і смерті, чигатимуть на них, незважаючи на те, чи були вони активними чи пасивними. Ми переконані, що найкращим виходом є опір до останнього! Ми переконані, що всі швейцарці мусять чинити опір! Ми переконані, що ворог жодної хвили не може почувати себе на окупованій території безпечно. Що нашим завданням є шкодити йому, боротися з ним за будь-якої нагоди! Отож, ми чітко дали тут зрозуміти, яку мету ставить перед собою це видання.

Важливим у випадку війни є насамперед організований опір армії. Нашим обов'язком є подбати усіма засобами про те, щоб армія була й залишалася боєздатною і непереможною. Хотілося б, щоби це зрозуміли усі.

Водночас, ми прагнемо дати нашому народові дороговкази на той випадок, коли армійські підрозділи будуть розбиті, розпорошені або оточені, коли якимсь полоненим вдасться втекти, коли частина цивільного населення потрапить під владу ворога. Ми маємо намір продемонструвати вам, що у цьому, найгіршому з усіх можливих випадків, опір не є марним, а навпаки — стає першим і основним обов'язком.

Завданням пропонованого видання є сприяння посиленню дієвості такого опору. Ми хочемо запобігти тому, щоби швейцарці марно і через брак знань та умінь проливали свою кров і намарно віддавали свої життя. Нам можуть закинути, що писати про такі речі публічно — хибно й нерозумно. Нерозумно, мовляв, інформувати ворога про свої наміри у випад-

ку, якщо він на нас нападе. Однак ми не поділяємо такої перестороги, а навпаки — вважаємо, що публічно висловлена воля до опору, опору до кінця, є одним із тих засобів захисту, які агресор, зважуючи всі «за» і «проти» запланованої операції «Швейцарія»¹¹, враховуватиме, оцінюючи її можливі наслідки.

Тому ми передаємо це видання громадськості з надією, що воно знайде тисячі вдячних читачів.

*Центральний провід Швейцарської
спілки унтер-офіцерів
Берн, 1957 рік*

¹¹ Тут ідеться про гіпотетично можливу операцію потенційного супротивника. Нині можна говорити лише про один відомий реальний план — розроблену німецьким та італійським командуваннями операцію «Таненбаум», яка, однак, не була реалізована: у тому числі з огляду на здатність швейцарської армії завдати серйозних втрат агресорові (*прим. наук. ред. укр. вид.*).

ОПЕРАТИВНІ, ТАКТИЧНІ Й ТЕХНІЧНІ ОСНОВИ МАЛОЇ ВІЙНИ

Мала війна і цивільний рух опору в рамках швейцарської оборони

*Віримо в силу серця!
Віримо, що переможе право і людяність,
а не сила і ненависть!
Віримо, що Господь не на боці
сильніших батальйонів,
а на боці справедливості!*

Постійна готовність сучасної та, відповідно до вимог сьогодення, озброєної і добре вишколеної армії є найважливішим завданням швейцарської оборони. При цьому, втім, не слід занедбувати другорядні завдання, одними з яких є необхідність підготовки до малої війни та до боротьби руху опору цивільного населення.

* * *

Тож у чому проблема?

Навряд чи на нас нападуть ізольовано від інших. Операція «Швейцарія» відбуватиметься, найімовірніше, як маргінальна акція в рамках всесвітнього конфлікту.

Під час боїв, що прогнозовано відбуватимуться повсюдно, не виключено, що сили вільного світу змушені будуть тимчасово відмовитися від значних територій — другорядних у світовому масштабі. У такому разі ми, швейцарці, не зможемо відвести нашу армію під час масштабних маневрів на значних ділянках фронту, а змушені будемо вести боротьбу там, де перебуваємо, тобто в Швейцарії. Оскільки ж самотужки нам не «перемогти» і в такій ситуації ми вимушені будемо цей «пер-

ший тур» програти, то нам залишиться тільки запекла мала війна та цивільний спротив як «другий тур» — допоки нам принесе звільнення могутній контрудар вільного світу.

У такій скруті «тотальний опір» переважить капітуляцію. Якщо ми хочемо уникнути рабства, то не маємо права відмовлятися від боротьби лише через те, що регулярну армію буде розбито. Уявлення, що війна є справою виключно армії і що результат боротьби може визначити перемога або ж поразка війська, — застаріле. Сьогодні вже недостатньо боїв регулярної армії, боїв аж до гіркого кінця, а тоді вже капітуляції та цілковитого припинення боротьби.

Наші шанси на успіх у малій війні

Що більшу світову територію охоплюватиме війна і що більше засобів треба буде супротивникові розпорошувати по щораз нових і нових територіях, то все менше військ він зможе задіювати тривалий час для розбудови своєї влади на захоплених територіях. Мабуть, супротивник таки впорається із завданням відносно швидко розбити невелику армію, проте, у порівнянні з зусиллями, які доведеться докладати для стримування затятої малої війни, що вестиметься роками на певній території, успіх його не буде значним.

З досвіду відомо, що успішне долання малої війни вимагає кількакратною переваги в чисельності піхоти. Ба більше, тривалий успіх може забезпечити тільки добра піхота. І таку кількакратну перевагу в піхоті не замінить навіть застосування значної кількості якнайсучаснішої важкої техніки (танки, літаки), адже в малій війні техніка ніяк не замінить людину.

Виставивши у малій війні навіть 30 тис. осіб (що не становить і 10% регулярної армії), ми змусимо супротивника тримати в країні щонайменше 100–150 тис. осіб (що відповідає чисельності 8–12 дивізій) — інакше стримувати малу війну просто не вдасться.

Ось отримані емпіричним шляхом приблизні цифри: на 1 км² захопленої території потрібно 2 особи з окупаційного війська. Тож передумовою припинення малої війни (загальної зачистки) буде п'ятикратне збільшення кількості таких «осіб».

Оскільки захоплено буде не лише Швейцарію, то супротивник потребуватиме в інших місцях ще більшої чисельності окупаційних військ. А одночасне ведення війни з якоюсь світовою державою додатково збільшуватиме наші шанси вистояти у малій війні, хоч і як безнадійно це не видавалося б на перший погляд.

Як би там не було, а організований по всьому вільному світу партизанський рух може шляхом відчутного сковування сил супротивника значно полегшити арміям їхню боротьбу. Окупація Європи або принаймні використання її ресурсів стануть практично неможливими, якщо всі країни розпочнуть малу війну і вдадуться до цивільного руху опору.

* * *

Якщо швейцарська армія зламається, капітулює і потрапить у полон (тобто в «рабство»), супротивникові нічого не коштуватиме, задіюючи відносно невеликі власні ресурси і допомогу «п'ятої колони», що існує і в нас, «принести мир» у деморалізовану країну, реорганізувати й використати наш економічний потенціал для своїх військових цілей.

Припинення боротьби і цілком помилкове віддання себе неунікненній долі лише піднімуть шанси на успіх (на кінцеву перемогу) супротивника у його світовій боротьбі. А наші страждання тільки продовжаться і зростуть, замість того, щоби, як помилково припускалося, зменшитися чи скоротитися.

Після провалу організованого опору війська за жодних обставин не можна йти на офіційну капітуляцію. Нам слід бути готовими до обох видів війни. Саме тому, що ми слабкі і, як би нам не хотілося цього визнати, рано чи пізно програємо агресії, спрямованій на результат. Проте програний «перший етап» аж ніяк не визначатиме нашу подальшу долю. Адже тоді розпочнеться запекла збройна мала війна і спротив цивільного населення, що триватимуть аж до остаточної поразки супротивника у загальносвітовому масштабі. Було б помилкою відмовлятися від малої війни, цієї потужної зброї,

керуючись страхом, неправильним уявленням про честь, а також поспішними висновками. Насправді, мала війна становить один із найдошкульніших і найстрашніших видів зброї малої держави. Супротивник, мабуть, радісно відреагує на нашу бездіяльність, проте точно не винагородить за неї. Ніщо не є для тирана милішим, аніж добровільне складання зброї жертвою. А саме цим завершиться будь-яка капітуляція і відмова від малої війни.

Аргументи за і проти малої війни

Противники малої війни завжди наводять три основні аргументи:

1. **Форми боротьби малої війни становлять загрозу не лише для ворога, але й для т. зв. «внутрішнього порядку» власної держави.**
2. **Мала війна вестиме до жорстоких репресій і, отже, до численних жертв серед населення.**
3. **У малій війні нехтують «законами й традиціями війни».**

На перший аргумент можна навести такі контраргументи:

- прийнятного для нас політичного порядку ворог не збереже: сучасні війни — це «війни світоглядів», у яких ідеться про «бути чи не бути», і сьогодні їхньою метою вже не є військова перемога, а цілковита інтеграція в ідеологічну сферу;
- ті, хто утримуються від боротьби руху опору, у повоєнний час, що рано чи пізно настане, будуть морально зламані й утратять свій політичний вплив або й право голосу;
- ті, хто активно чи пасивно співпрацюють з ворогом або ж його поплічниками, не тільки програють війну, але й утратять честь;
- політичний і моральний вплив тих, хто активно співдіятиме в боротьбі руху опору, у післявоєнний період тільки зросте.

На другий аргумент можна відповісти таке:

- період окупації тоталітарним ворогом так чи інак обер-

неться для нас значними людськими й економічними втратами, і цього факту не змінить добровільна відмова від малої війни: якщо ми дозволимо супротивникові безперешкодно вгніздитися на нашій території і організувати її для його власних військових цілей, то потрапимо хіба що під обстріли повітряних сил і зброї далекої дії вільного світу, який продовжуватиме боротьбу;

- у будь-якому разі краще загинути у бою з ворогом країни, ніж від зброї союзників, гаруючи рабом на ворога на якійсь фабриці!;
- навіть якщо не відразу, то напевно за якийсь час населення обов'язково розпочне боротьбу з окупаційними військами, які представлятимуть тоталітарний режим: адже ті, що прагнуть більшого, ніж просто вижити, раніше чи пізніше збунтуються проти нав'язаного постійного й бруталного примусу; споконвіку боротьба за світогляд і політичні переконання була запеклішою, ніж — за кусень хліба!; бойові дії майже завжди будуть спричинені вчинками в стані афекту.

А щодо третього аргументу скажемо таке:

- безжалне ведення бою тоталітарними силами неминуче призведе, на жаль, до загального здичавіння, а тому й огрубіння військових традицій¹²: ми не можемо заплю-

¹² Історичні приклади з Другої світової війни:

1. Концентраційні табори націонал-соціалістів; спроба винищення цілих рас або ж прошарків населення, як-от переслідування євреїв; діяльність «айнзацкомандо» (виконавчих груп Вермахту, створених для ліквідації цивільного населення) на окупованих територіях Радянського Союзу тощо; за націонал-соціалістичного панування загинуло (від голоду, від рабської праці, убито, зникло безвісти), зокрема, 6 млн. євреїв, 7 млн. радянських мирних жителів, 4,2 млн. польських цивільних, 130 тис. німецьких борців руху опору тощо.
2. Примусове вивезення на роботи:
 - а) націонал-соціалісти вивозили з усієї окупованої Європи до Німеччини робочу силу; прикладом цього є «остарбайтери»: на примусові роботи було вивезено 2 млн. (згідно із сучасними даними — 2,8 млн. осіб, 2,2 млн. із яких були вивезені з території України; *прим. наук. ред. укр. вид.*) радянських мирних жителів (із них половина — жінки);

щувати очі на такий розвиток подій; ми мусимо — хочемо цього чи ні — зробити відповідні висновки!; а т. зв. «партизанські безчинства» Другої світової війни були, не в останню чергу, лише відповіддю на безжалюність тоталітарного агресора;

- загалом, і у малій війні можна дотримуватися законів і традицій звичайної війни.

Висновки

Загалом, нам ідеться про таке:

1. Зберегти волю до самоутвердження («віру у свою справу») і виграти, таким чином, пропагандистську та деморалізаційну війну, що передує військовому конфліктові («духовний захист країни»).
2. Протидіяти терористичній дії атомного бомбардування, або ж — погроз застосувати його («цивільна оборона»).

б) росіяни практикували це саме щодо цивільних осіб та військовополонених перед, під час і після Другої світової війни на окупованих ними територіях; також варто згадати про:

- нелюдське поводження з радянськими військовополоненими — із загалом 5,7 млн. радянських військовополонених 2,6 млн. втратили життя у німецькому полоні;
- утримання німецьких військовополонених у Радянському Союзі (робітничє рабство) роками й десятиліттями (після репатріації німецьких військовополонених та арештованих цивільних осіб 1956 року Німецький Червоний Хрест заявив про зниклих 1,3 млн. осіб; *прим. наук. ред. укр. вид.*);
- масові депортації, примусові переселення, наприклад з країн Балтії, Східної Пруссії та інших територій, організовані росіянами та їхніми союзниками (лише за кілька днів березня 1949 року із Литви, Латвії та Естонії органи НКВС виселили у Сибір близько 95 тис. осіб; *прим. наук. ред. укр. вид.*);
- проголошення жінок переможених «воєнним трофеєм» солдатів, особливо це стосується Червоної Армії (сучасний британський дослідник Ентоні Бівор у своїй книзі «Berlin: The Downfall 1945» обґрунтовано твердить, що 1945 року червоноармійці зґвалтували близько 100 тис. мешканок Берліна, приблизно 10 тис. з яких вдалися до самогубства; *прим. наук. ред. укр. вид.*); заклик Іллі Еренбурґа (їдеться про людиноненависницьке гасло «Убий німця!» із статті цього російського публіциста, що з'явилася 1942 року у газеті «Красная звезда»; а нині ми звідти ж чуємо гасло «Убий українця!», що нагадує нам про незавидну долю, яка, очевидно, спіткає нас, якщо ми не перемаємо у нинішній російсько-українській війні; *прим. наук. ред. укр. вид.*).

3. Загальмувати «війну на її невинному марші», ведену при максимальному зосередженні сил, аби якомога далі відсунути «операцію зі знищення Швейцарії» (з видалення цієї «демократичної болячки» з центру окупованої Європи).

За умови несприятливого розвитку подій (поразка регулярної армії), продовжувати боротьбу шляхом ведення малої запеклої війни і організації цивільного руху опору стільки часу, скільки буде потрібно¹³.

Існує чимало сумнівів і застережень щодо малої війни. Деякі «фахівці» заявляють, що в технічну епоху партизан і боєць руху опору не мають жодних шансів. Через те, що нам бракує важкого озброєння, ми схильні переоцінювати роль техніки, вбачаючи в ній єдиний засіб порятунку. Однак не обманюймо самі себе! Наступна війна перебуватиме рівною мірою в світлі ідеології і техніки. Маючи численні технічні інновації, ми легко можемо забути про ідеологічну складову. Для нас це тим більше небезпечно, що гонку озброєння нам не виграти ніколи. Ми у кращому разі зможемо більш-менш вирівнятися за рівнем розвитку. А це ще більше має спонукати нас не занедбувати інші складові.

Попри те, що швейцарців характеризує загалом чимало людських недоліків та слабкостей, окремо взятий швейцарський громадянин не стане у разі поразки та окупації пасивно спостерігати за тим, як ворог депортуватиме десятки тисяч його співгромадян у якості підневільних робітників, ліквідуватиме тисячі осіб, у яких вбачатиме потенційного ворога, а нашу молодь перевчатиме на зразках освітньої системи, яку ми б ніколи не схвалили.

Саме для цього останнього і веденого у ситуації крайнього розпачу бою ми маємо запропонувати нашим людям відповідний посібник, адже самої волі до опору ще недостатньо. Так, ця воля до опору слугуватиме необхідною базою. Та необхідно знатися на тактиці й техніці. Помилкові уявлення, як і недостатня підготовленість, призведуть до зайвих втрат.

¹³ Мала війна — це спосіб боротьби тих, хто не визнає себе переможеним: війну затягають у часі, бо для бійця руху опору конфлікт завершується не програною битвою, а щойно з моментом його смерті.

Ми не маємо права бездумно дозволити собі скотитися до цілком імовірної окупації.

В оборонній війні проти нашого ймовірного супротивника — щб цілком може трапитися — ми будемо змушені — хочемо ми цього чи ні — вступити «в останній бій» і боротися з усією зятятістю й силою віри, не поступаючись перед вірою і зятятістю нашого фанатичного ворога!

Раніше громадяни могли не брати участі в боях, спокійно передаючи право на це відносно невеликій частині народу — армії. З появою тоталітарних сил ситуація змінилася. Не можна було капітулювати перед фашистами та націонал-соціалістами, не можна буде капітулювати і перед комуністами!

Упевненість у тому, що боротьба припиниться лише тоді, коли буде депортовано чи убито останнього швейцарця, мала б стати такою ж складовою оцінки ситуації чужинським генеральним штабом (тобто, чи виплатиться операція «Швейцарія» взагалі), як і наявність кількох сотень танків та літаків¹⁴.

Планувати з урахуванням можливої війни і потенційної поразки є однією з основ підготовки до оборони малої держави!

Завдання малої війни

Оперативні завдання:

- Продовження опору в захоплених супротивником областях країни або ж продовження боротьби після поразки регулярної армії з метою **продовження війни**.
- Для слабких націй або таких, котрі не можуть успішно воювати, мала війна може стати навіть важливішою за бої організованої армії! Ось відповідні історичні приклади¹⁵:

¹⁴ Це, звісно ж, ніяк не означає випадку проти танків і літаків. Вони, вочевидь, цілком необхідні. Що більше ми їх матимемо, то ліпше! Проте тільки їх самих ще не досить. Автор хотів би, щоби це було зрозуміле для всіх.

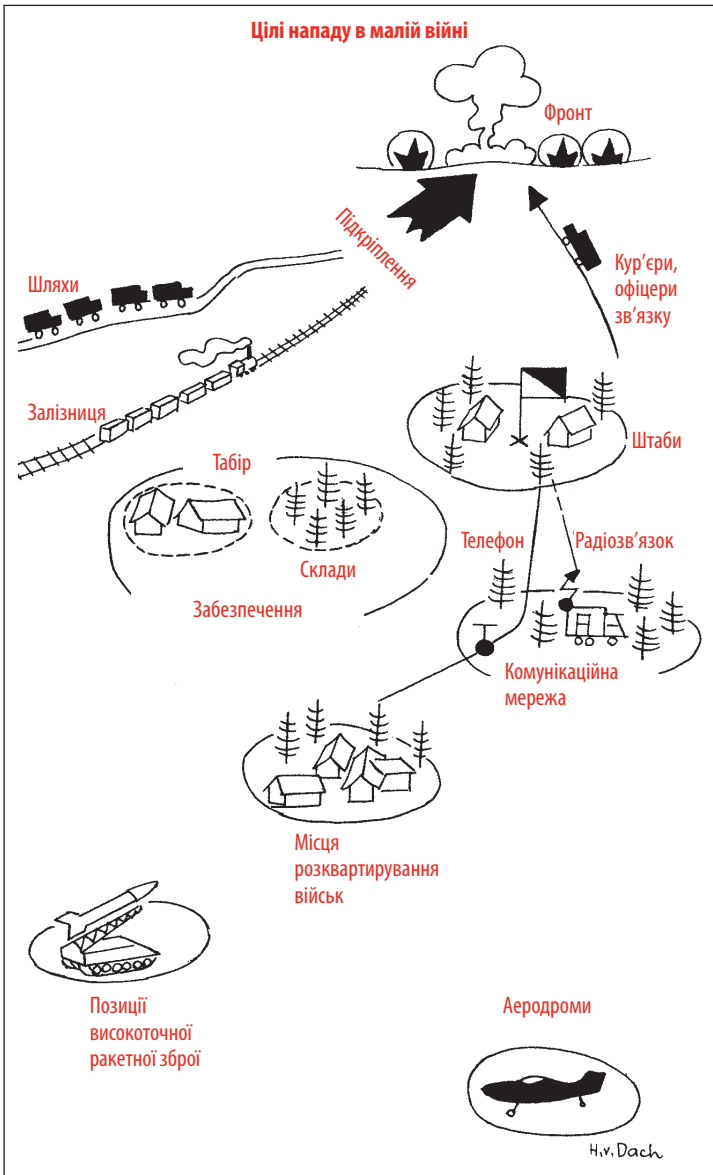
¹⁵ Оскільки авторові йшлося про порівняння тривалості регулярної і малої війни, він не згадує про тривалу і доволі ефективну боротьбу Української Повстанської Армії, що діяла з 1943 до початку 1950-х років, а спорадичні її акції ще фіксувалися на початку 1960-х років: адже від самого початку УПА була організована як формація малої війни (*прим. наук. ред. укр. вид.*).

Друга світова війна 1939–1945

Країна	Тривалість великої, регулярної війни	Тривалість малої війни після окупації
Польща	1 місяць	5 років
Данія	0 днів	5 років
Норвегія	7 тижнів	5 років
Бельгія	2 тижні	4 роки
Голландія	1 тиждень	4 роки
Франція	7 тижнів	4 роки
Югославія	12 днів	4 роки
Греція	3 ½ тижні	4 роки

- Усю окуповану територію потрібно впровадити у стан **перманентного неспокою**, щоби нікому не дати можливості пересуватися **поодинці і беззбройно**.
- Формації малої війни повинні викликати за лінією ворожого фронту страх і сум'яття, змушуючи супротивника до продуманих заходів безпеки, що поглинатимуть його сили і **призводитимуть до втрат і матеріальних збитків**. Ось відповідний приклад з історії: загальні втрати військ Вермахту становили у боях з партизанами у період Другої світової війни близько 300 тис. осіб.
- У віддаленій перспективі завданням малої війни є **загальне відкрите повстання** з метою вигнання ворога з країни, коли загальна воєнна ситуація зробить це можливим, тобто, коли окупаційна влада опиниться на порозі свого кінця. Ось відповідні приклади з історії Другої світової війни:
 - а) повстання французьких FFI¹⁶ проти німців у зв'язку з вторгненням військ альянтів 1944 року;
 - б) витіснення німців із Югославії — у співдії з Червоною Армією;
 - в) повстання проти німців у Північній Італії в квітні 1945 року.

¹⁶ Абревіатура від «Forces Françaises de l'Intérieur» — Внутрішні Французькі Сили: загальна назва бійців французького руху опору наприкінці Другої світової війни; на звільнених альянтами територіях Франції реорганізовувалися у легкі піхотні формації, що виконували роль резерву для регулярних французьких військ (*прим. наук. ред. укр. вид.*).

Тактичні / технічні цілі:

- шляхи, транспортне сполучення (залізниця, автомагістралі);
- мережа комунікацій (телефон, радіозв'язок, радіо, телебачення);
- електромережа;
- промислові підприємства, склади;
- штаби, адміністративні та урядові установи.

Утворення формацій малої війни

- Малій війні потрібна міцна серцевина добре вишколених військ, які слугували б прикриттям для симпатиків і помічників. Цю серцевину нам забезпечить ворожа тактика блискавичного «перестрибування» через фронти повітряним шляхом або ж шляхом «змінання» їх танковими військами, що дає можливість розбити чи вдалим маневром обійти багато військових формацій на великій території, не знищуючи їх цілком.
- У нашій країні, де кожний хоча б частково придатний до військової служби чоловік підпорядкований якійсь військовій формації, основна маса «носіїв» малої війни завжди виникатиме з уламків військ¹⁷.
- Розпорошені штаби рот, батальйонів або полків намагаються згуртувати нові формації¹⁸. При відсутності таких штабів організацію та командування перебирають на себе рішучі офіцери чи унтер-офіцери.
- Вище керівництво — якщо таке в принципі ще функціонує або ж із яким існує хоча б якийсь зв'язок — змушене буде обмежитися виданням «Вказівок щодо ведення боротьби».
- Загалом див. рис. на с. 24.

¹⁷ Зібрати таких фахівців із населення буде першочерговим завданням.

¹⁸ До яких входять залишки бойових військ, члени територіальної оборони, цивільної оборони на підприємствах, поліція, готові до участі в боях цивільні громадяни.

